

VENSTREFLØJENS HISTORIE

DER FINDES IKKE ÉN VENSTRE- FLØJ

Af Bent Gravesen

Der har været flere tilløb i de senere år til at diskutere venstrefløjens historie kritisk. I sommer slog Claus Bryld til lyd for at diskussionen ikke skulle overlades til højrefløj. Vi starter i dette nummer en serie, som kommer til at løbe over en række af de næste numre, hvor vi vil bede forskellige af deltagerne i 70ernes venstrefløj om at tage udfordringen op.

Claus Bryld har med sin kronik ”Mytologier om venstrefløj” i Politiken den 9. juni 1999 opfordret venstrefløjten til at begive sig ”ind på selvrefleksionens vej – uden på forhånd at vide, hvor den ender.” Han begrundet opfordringen med, at venstrefløjten hidtil har vægret sig mod historisk selvkritik. Venstrefløjten er ifølge Claus Bryld gået i selvretfærdig forsvarsposition over for de mange borgerlige angreb, der i disse år hagler ned fortidens venstreorienterede.

Desværre har Claus Bryld i det store og hele ret – også efter opfordringen. Hans opfordring er hidtil primært blevet taget op af de, der føler sig ramt af Brylds anklage for selvretfærdighed og de, der for længst har forladt venstrefløjten. De sidstnævnte, anført af eks-maoisten Mikkel Plum har med kronikken fået en kærkommen anledning til at gå ahistorisk bodsgang i bl.a. Politikens debatsspalter. For disse folk synes det primære formål mere at være personlig bodsgang end historisk (selv)forståelse. Andre har som f.eks. Jørgen Knudsen forsøgt at genrejse et ideologisk højre-venstre-skel ud fra devisen, at det bedste forsvar er et nyt angreb.

Disse reaktioner har formodentlig ikke givet Claus Bryld den selvrefleksion, han ønskede. Claus Bryld begrundede netop sin opfordring med, at manglen på kritisk selvforståelse på venstrefløjten nærmest automatisk overlader fortidsfortolkningen til ”folk, der ikke nærer noget som helst ønske om empatisk indlevelse i en tid og et politisk engagement, der var meget forskelligt fra den tid vi nu befinder os i”. Hidtil har hans opfordring primært givet mere af det, han advarede venstrefløjten imod.¹

I redaktionen på *Arbejderhistorie* synes vi, at Claus Brylds opfordring fortjener bedre. Vi håber med dette og Morten Things indlæg i dette nummer at kunne inspirere til analyse og debat, der med Claus Brylds ord kan beskrives som både kritisk (selv)refleksion og empatisk indlevelse.

For mig er debatten om den historiske forståelse af fortidens venstrefløj ikke blot vigtig

som et faghistorisk bidrag til et hjørne af den nyere arbejderbevægelses historie. Noget mere vidtrækkende og dagsaktuelt står på spild. Som så ofte, når fortolkningen af fortiden engagerer udover snævre historikerkredse, er der tale om en veritabel kamp om fortolkningen af fortiden. Denne gang er det en kamp om forståelsen af den kolde krig og venstrefløjens fortid, der udgør arenaen for en kamp med åbenlyse nutidige ideologiske aspekter.

Kampens intensitet synes ligefrem proportional med dens dagsaktuelle ideologiske betydning. Jo mere man kan indskrive venstrefløjens mange strømninger i en stor fortælling om socialismens sammenbrud og død, jo lettere bliver det at sætte en aktuel politisk dagsorden, hvor venstrefløjens historiske mærkesager (fred, anti-imperialisme, ligestilling, magtkritik, medbestemmelse, osv.) udgrænses som temaer for den aktuelle samfundsdebat. Jo mere det lykkes at dæmonisere den historiske venstrefløj som et uønsket og måske tilmed farligt fremmedelement i fortiden, jo mere vil det sætte en aktuel dagsorden, der retfærdiggør en udgrænsning af det aktuelle venstrefløj og dens samfundskritik.

Det er en kamp med en betydelig risiko for, at venstrefløjen taber på teknisk knock out, fordi kampens dommer, den folkelige offentlighed, dømmes venstrefløjen ude af stand til at tage kampen, fordi den fremstår som en svækket olding, der alene vægrer for sig med selvretfærdige parader. Derfor er mit ja til Claus Brylds invitation ikke blot motiveret af trangen til historisk selvforståelse, men også af et dagsaktuelt ønske om ikke at forære borgerlige ideologer fortolkningsmagten med alt hvad deraf af muligheder for at begrænse og udgrænse venstrefløjens aktuelle samfundskritik.

Ingen skal anklage mig for at gå ind i denne debat med skjulte ideologiske motiver. De er åbenlyse. Netop derfor er jeg helt enig med Claus Bryld i at insistere på en forståelse af fortidens venstrefløj, der på én gang er (selv)kritisk og empatisk indlevende.

Den moderne anti-socialisme

En åben og (selv)kritisk forståelse af fortidens venstrefløj kan ikke starte på jomfruelig jord. En kritisk selvforståelse skriver sig uundgåeligt ind i en aktuel politisk-ideologisk konjunktur, som for længst har udlagt en række spor for, hvor venstrefløjens fortid skal tematiseres og forstås. Med et samlebegreb kan denne forståelsesramme betegnes som en moderne anti-socialisme. Jeg skal derfor forsøge at tegne en løs skitse af den moderne anti-socialisme for dermed at få en nøgle til at diskutere, hvorvidt de aktuelt dominerende forklaringsfigurer er frugtbare eller blokerende for indsigtfuld (selv)kritik.

De første konturer af en moderne anti-socialistisk forståelsesramme så dagens lys straks efter Sovjetsystemets sammenbrud og Murens fald. Samtidshistorikere, journalister og alskens politikere rykkede ud straks med dødsattester og nekrologer over socialismen. Lynhurtigt gik der inflation i rækkevidden af disse begivenheder, og man begyndte at generalisere dødsdommen. Det, der som empirisk konstaterbart faktum begyndte som afslutningen på en historisk specifik udviklingsdynamik med store nationale forskelle i et geografisk område af verden, blev hurtigt generaliseret til langt mere vidtrækkende udsagn om "socialismens historiske fallit" og "historiens afslutning". På bedste spåkonevis blev en bestemt regimeforms død i en række nationalstater tolket som et varsel, hvis udsagnskraft rakte langt ind i fremtiden. Det var ikke den historiske Sovjetkommunisme, der var færdig. Det var *al socialisme*, der blev skrevet ind i de historiske arkiver.

Både socialdemokrater og det nye venstre forsøgte forgæves at værges sig mod disse spådomme, der tydeligvis også var myntet på dem. De forsøgte at begrænse fortællingen og socialismens død til at være afslutningen på "en æra domineret af Oktoberrevolutionen" forstået som et farvel til den centrale plan, den autoritære stat, et-parti-systemet og de undertrykte civile samfund som en mulig og ønskværdig vej til et socialistisk samfund.² Men til mange socialdemokrater og venstrefløjfolks store forundring og forargelse lykkedes det ik-

ke at bremse generaliseringerne.³ Dermed blev Sovjetkommunismens dødedans til en begivenhed og en myte, der ramte hele arbejderbevægelsen.

Det er ikke for meget at sige, at de bureaukratiske planøkonomiers fald startede en ideologisk lavine, der dannede grundlag for en ny og langt mere omfattende anti-kommunisme og anti-socialisme, end den, man oplevede under den kolde krig. Tonen var mindre skinger. Men angrebfladen var langt bredere, og argumentationen var langt mere generel. Modsat den kolde krig blev socialismen og kommunismen ikke længere "bare" udskreget som uønskværdig, ond og udemokratisk. Nu var den umulig, et overstået historisk misforster – kort sagt brudt sammen, død som rationelt tænkbart alternativ til kapitalismen. Socialismen var brudt sammen. Den kunne ikke fungere som økonomisk samfundsformation og kunne derfor indskrives i historien som en af udviklingens uheldige og pinefulde blindgyder.

Blinde vinkler

For mig at se har netop denne ændring og denne ideologiske ramme for samfundsdebatten gødet jordbunder for bestemte faldgruber og blinde vinkler i en forståelse af fortidens venstrefløj. Lad mig nøjes med et eksempel: den stadigt mere udbredte tendens til at tale om "venstrefløjen" som én homogen størrelse, der rækker fra Bader Meinhof terrorister over kommunister og maoister til et pænt stykke ind i SF.

Hvis tesen er, at historien nu har leveret bevis på, at al socialisme og kommunisme udgør en uønskværdig historisk blindgyde, bliver det nærliggende at lede efter fællesnævnerne for alle socialister og kommunister. Man ønsker kort sagt at finde den fælles kvalitet, der har spillet historisk fallit. Set i denne optik bliver fællesbetegnelsen "venstrefløj" yderst bekvem.⁴

I en debat, hvor man ønsker at sætte en dagsorden om knald eller fald for alle former for socialisme og kommunisme, vil det være logisk at søge generaliseringernes vej.

Hvis man et øjeblik accepterede problem-

formuleringen "venstrefløjens fællesnævner", kunne man fra et faghistorisk synspunkt forvente, at debatørerne foretog en kritisk refleksion over valget heraf.⁵ Men det er ikke sket.⁶ De fleste af deltagerne i den danske debat har uden nærmere begrundelse valgt at søge efter venstrefløjens fællesnævner i det nye venstres politiske værktøjskasse og fokuseret på temaer som voldsanvendelse og demokratiforståelse.

Hvis man ser dette valg af fællesnævner ud fra et aktuelt taktisk begrundet synspunkt, er valget sikkert fornuftigt. Men hvis ønsket derimod er en kritisk, empatisk forståelse af fortiden, forekommer valget mildest talt tvivlsomt. Man skal ikke grave ret dybt i de tilgængelige kilder eller have nogen speciel god hukommelse for at finde ud af, at netop disse temaer var nogle af de spørgsmål, der var genstand for voldsomme debatter, uenigheder og splittelser på datidens venstrefløj. De borgerlige ideologer elskede for 10, 20 og 30 år siden at håne venstrefløjen for de utallige uenigheder og splittelser. De mange splittelser gik ikke mindst på holdninger til økonomisk støtte til den voldelige befrielseskamp (f.eks. Vietnamkomiteerne/Vietnam 69), militante faglige aktioner som blokader, fabriksbesættelser, mv. (den faglige venstreopposition i 70-erne), det revolutionære bruds opgaver, klassealliancer og karakter (VS/DKP/SF, mv.) og demokratiske rettigheder (VS). Når man nu prøver at finde en fællesnævner for hele venstrefløjen ud fra netop de spørgsmål, som dengang gav allerstørst anledning til splittelse, er det mere blokerende end vejledende for forståelsen.

Det nye venstres selvforståelse

Den samlebetegnelse for venstrefløjen, som nu søges kanoniseret, dækker slet ikke over datidens selvforståelse på venstrefløjen. Både for de, der kom til "det nye venstre" med en fortid i det gamle venstre (typisk DKP), og for os andre, der trådte vore politiske barnesko som en del af det nye venstre, var det nye venstre noget afgørende nyt og anderledes. Jeg husker endnu, da jeg engang i midten af 1970-erne som medlem af den venstremarxis-

tiske organisationen Internationale Socialister for første og sidste gang i mit liv opfordrede folk til at stemme på DKP med den begrundelse, at DKP via sit lederskab af den faglige venstre-fløj og massestrejkerne mod Hartlings Venstre-regering repræsenterede arbejderklassens mest militante tendenser. Selve beslutningen om at anbefale en stemme på et stalinistisk parti voldte os så mange kvaler, at vi kun turde offentliggøre det i tidsskriftet *politisk revy* under parolen "Tag brækposerne med!". Men selv det hjælp kun lidet på reaktioner hos andre på fløjen.

Set i historiens bakspejl var en god del af vores selvforståelse som "nyt venstre" præget af opblæst (akademisk) hovmod over for arbejderbevægelsens historiske erfaringer. Men der var en række faktorer i samtiden, som tillod dette hovmod at udfolde sig. Her tænker jeg ikke blot på den forudgående højkonjunktur, som ikke blot havde skabt grobund for almindelig vækst, planlægnings- og fremtidsoptimisme, og som også havde skabt et historisk uhørt socialt massegrundlag for de studerende, som udgjorde en afgørende del af det sociale grundlag for det nye venstre. Jeg tænker samtidig på de kulturelle og ideologiske strømninger, som datiden "nye venstre" i høj grad formulerede sig som opposition til, og som vi dermed kom til at tage farve af – selv om det var det sidste vi ville indrømme dengang.

Ikke mindst i Danmark udviklede det nye venstre sig som et nyt og særligt svar på den kolde krigs anti-kommunisme. Veteranerne i det nye venstre havde oplevet den kolde krig som en frustrerende ørkenvandring og et dilemma, hvor man blev tvunget ud i et valg mellem "kommunisme" eller "kapitalisme". De havde oplevet en kold krig, der på sit højeste i begyndelsen af 1950-erne, byggede på en anti-kommunistiske propaganda, der ikke blot udskreg kommunismen som anti-demokratisk både som bevægelse og som regimeform, men som også med stort held gjorde kommunisterne landsforræderiske og unationale. Kommunisten verden over (incl. de regimebærende østeuropæiske) blev hængt ud som en slet skjult 5. kolonne for Sovjetunionen.

Ved valget i 1975 bad politisk revy forskellige af venstrefløjens grupper give anvisninger på, hvilket parti man burde stemme på. Internationale Socialister anbefalede DKP, men også at man tog en brækpose med. Harri Manner tegnede denne kommentar.

For datidens venstreorienterede hæmmede den kolde krigs ideologiske optik muligheden for at tænke nyt og uden om dikotomien kommunisme/Sovjetunionen/Warszawa-pagt – kapitalisme/USA/NATO. Dette ideologiske klima skabte grobund for en ganske vidtrækkende accept af det kommunistiske argument om, at kritik og selvkritik af "den socialistiske lejr" kun ville gavne anti-kommunismen og de borgerlige. Dette er formodentlig en af forklaringerne på, at der skulle et "oprør fra oven" af henholdsvis Khrustjov på SUKP's 20. partikongres i 1956 og efterfølgende af Aksel Larsen m.fl. i DKP til, før der blev skabt en tredje politisk strømning i dansk arbejderbevægelse i form af SF. En nærmere analyse af SF's vælgertiltrækning i årene efter partiets dannelse i 1959 viser, at partiet tilsyneladende tiltrak en venstreorienteret segment i arbejderklassen, som havde "overvintret" siden den store opbakning bag DKP i 1945.

Det nye venstre, der startede med SF, atommarcherne og senere Vietnam-bevægelse, VS, osv. oplevede det derfor som en veritabel befrielse at kunne formulere "en tredje vej" og opstille alternativer til både Socialdemokratiet og DKP (og senere SF i det omfang, man oplevede SF som et halehæng til Socialdemokratiet). Opgøret med og afstanden til både Socialdemokratiet og stalinismen/DKP blev for mange af os oplevet som nærmest afgrundsdyb.⁷

Der var flere ting som muliggjorde denne selvforståelse som noget afgørende nyt. Den kolde krigs ideologiske hetz var svækket. Samtidig oplevede mange, at Aksel Larsen og SF med afsværgelse af "den sovjetiske vej" til socialismen havde fundet et instrument mod antikommunismen, som på én gang var slagkraftigt og 100% i overensstemmelse med den nye politiske selvforståelse. Var der noget, vi *ikke* var i slutningen af 60-erne og op gennem 70-erne, så var det "stalinister".⁸ En central del af det nye venstres selvforståelse var anti-stalinismen, som begrundede en nærmest endeløs række af organisatoriske brud med DKP i bevægelse, fronte og fagforeninger op gennem 70-erne.

Ligesom en del af universitetsmarxismen med den såkaldte "kapitallogik" forsøgte at skabe det nye ved at redde Marx fra samtlige eftertidens marxister, var vi nogle der forsøgte at redde arbejderbevægelsen fra både "reformisme" og "stalinisme" ved at lade os inspirere af syndikalisme, rådskommunisme, trotskisme, mv. Alt andet end "marxisme-leninisme" var en nærmere overvejelse værd, indtil mange af os efterhånden fandt vores særlige "historiske spor".

Dette forsøg på at skabe noget helt nyt og unikt ved at hente sparring og inspiration i arbejderbevægelsens historie gav mange af os et mærkeligt, tvetydigt forhold til de forskellige traditioner i arbejderbevægelsens historie. På den ene side var vi 100% enige om, at det ikke længere havde "nogen mening at stille spørgsmålet om, hvorvidt Marx' og Engels' lære endnu i dag er teoretisk gyldig og praktisk anvendelig". Vi var helt på det rene med, at "alle forsøg på at genetablere den marxisti-

ske lære som helhed og i dens oprindelige funktion som teori for arbejderklassens sociale revolution er i dag reaktionære utopier," som en af mine tidligere teoretiske inspiratorer venstremarxisten Karl Korsch (1886-1961) havde udtrykt det.⁹ Socialister var henvist til den konkrete analyse af den konkrete situation for at kunne handle politisk hensigtsmæssigt.

Men på den anden side var vi alligevel pokkers optaget af "den rigtige linje". Vores sociale og politiske forankring i dansk og international arbejderbevægelse var så svag, at vi i VS og de små venstrefløjsgupper havde overordentlig svært ved at fungere som "kollektive intellektuelle" i Antonio Gramscis brede sociale betydning af begrebet.¹⁰ Da vi manglede både bred social forankring og tilstrækkeligt med kollektivt organiseret dagsaktuel analyse, endte vi hurtigt med, at vi i vores forsøg på positivt at formulere det "nye" i det nye venstre tog afsæt i netop de temaer, som havde stået centralt for den splittelserne i den gamle arbejderbevægelse. Arbejderbevægelsens historiske temaer og begreber erobrede os så at sige. Dermed endte en del af os reelt i et forsøg på at bruge inspirationen fra Marx og Lenin til dagsaktuel politik, selv om vi samtidig tog voldsom afstand fra såvel "marxismen-leninismen" og "kapitallogikkens" Marx-exegeser.

Vi blev fanget i kampen om de gamle begreber og spørgsmål, selv om det stod mere og mere klart for os, at vor tids udfordringer vanskeligt eller direkte umuligt lod sig indfange af disse begreber og spørgsmål. Vi fastholdt f.eks. begrebet "proletariatets diktatur"¹¹ som et begreb til at betegne den udvidelse af det politiske demokrati til hele økonomien, som vi anså for socialismens kerne. Vi vidste udmærket, at begrebet i 9 ud af 10 tilfælde blev totalt misforstået af andre. Vi skrev politiske resolutioner med analyser, hvor vi med stor glæde konstaterede, at meget store dele af befolkningen tillagde de hårdt tilkæmpede sociale og demokratiske rettigheder en afgørende betydning. Men alligevel opgav vi ikke selve begrebet proletariatets diktatur. For os var dét jo arbejderklassen og mellemlagenes udvidede demokrati, ligesom det borgerlige demo-

krati trods arbejderbevægelsens sejre var "borgerskabets diktatur".

Selv da vi efterhånden blev stadig mere klar over, hvor meget en vesteuropæisk overgang til socialismen ville adskille sig fra f.eks. Oktober-revolutionen, nægtede vi at opfinde et nyt begreb til at betegne de politiske og økonomiske styreformer i en nutidig vesteuropæisk socialisme.

Hvis nutidens historikere ønsker at forstå venstrefløjens historie og dens teorier, hjælper det ikke meget, hvis man nøjes med at finde løsrevne citater, der beskriver datidens nye venstre som tilhængere af "proletariatets diktatur" for dermed at stemple os som anti-demokrater. Skal vi forstå venstrefløjen, er det for mig at se uomgængeligt, at vi forsøger at sætte sig ind i, hvorledes det nye venstre ikke blot overtog, men også nydefinerede en række af de tilgange og begreber, som kan genfindes i det stalinistiske leksikon. Hvis man f.eks. ukritisk tager det nye venstres brug af begreber som "revolution" og "proletariatets diktatur" som udtryk for tilslutning til de betydninger og praktiske udmøntninger af ordene, som kan aflæses i Ruslands, Kinas og Østeuropas blodige historie, går man afgørende forkert i byen.

Det fremgår direkte af det nye venstres skarpe kritik af forholdene i Sovjetunion og Østeuropa. For dele af det nye venstre udgjorde Kina i en vis periode en delvis undtagelse fra denne stalinisme-kritik, hvilket vi var nogle, der dengang skarpt kritiserede¹². Mindre tydeligt fremgår det af en række mere interne debatter i det nye venstre. F.eks. kan jeg huske, hvorledes nogle os, der var kommet ind i det nye venstre via Vietnam-bevægelsen, diskuterede med os selv og andre, hvorvidt vi åbent skulle kritisere den vietnamesiske befrielsesbevægelse for undertrykkelse af bl.a. trotskistiske mindretal.¹³

Men der hvor man kunne forvente det klarreste og mest præcise udtryk for det nye ved det nye venstres forståelse af socialismen, nemlig i buddene på indholdet af en ny vesteuropæisk socialisme, vil historikerne ikke finde så mange og så klare udsagn, som man

måske med nutidens øjne kunne forvente. Det kan og er blevet tolket som en slet skjult hang til at ønske Sovjetsystemer i Vesteuropa. Men igen rammer man helt forbi det nye venstres selvforståelse.

Det nye venstre elskede at henvise til Marx's afvisning af krystalkuglekiggeri på dette område.¹⁴

Men denne vigen tilbage fra at sætte konkrete visioner på indholdet af den moderne socialisme skyldes ikke blot en fornuftig insistensen på at undgå at lave politik på luftkasteller. Det skyldtes for mig at se også, at vi både i vores selvforståelse og i betydelig grad også i den offentlige debat troede, at vi havde "klaret" dette spørgsmål ved at lægge tilstrækkelig afstand til Sovjetunionen, Østeuropa og Kina og disse landes vej væk fra kapitalismen.

I den kulturelle slipstrøm fra den kolde krig var det ja eller nej til Sovjet-kommunismens *politiske* undertrykkelse, der var på dagsordenen. Derimod var socialismen som ønskværdig fremtidsvision, dvs. som ledetråd og mål for det politiske arbejde, langt mindre i skudlinjen. Socialismen uden stalinisme var så at sige inde som en del af den legitime politiske konjunktur. Det nød det nye venstre stor gavn af dengang. Vi behøvede ikke at være så konkrete og præcise i vores positive socialismevisioner.

Siden skulle det blive en del af vores Akilles-hæl. Det betød nemlig, at vi forsømte arbejdet med brugbare konkrete socialistiske visioner, og det rammer os i dag. I 60-erne, 70-erne og 80-erne kunne vi endnu arbejde politisk inden for en arbejderbevægelse, hvor mange i bevægelsen følte og oplevede sig selv som mennesker, der kæmpede hverdagens kampe som en del af en fælles kamp for et andet og bedre samfund båret af socialistiske værdier som fælleskab, solidaritet, lighed og udstrakt demokrati. I dag er disse vilkår ændret af bl.a. den nye anti-socialisme og de liberalistiske forsøg på at erobre fortolkningsretten til moderne menneskers ønsker om alsidig livsudfoldelse. Nu er vores evne til at formulere konkrete, holdbare og troværdige socialistiske visioner blevet et kardinalpunkt i vores mulig-

Ved valget i 1975 kunne det maoistiske KFML ikke pege på noget parti at stemme på. Harri Manner fremstillede gruppens anvisninger således.

heder for at føre dagsaktuel socialistisk politik. I dag mangler vi det, som det nye venstre "glemte".

Set i historiens lys kan man selvsagt diskutere, om vores selvforståelse som noget helt nyt og anderledes end både Socialdemokratiet, SF, DKP og de maoistiske smågrupper også afspejlede sig i en ny praksis og en anderledes samfundsmæssige funktion. Her vil kilderne hurtigt afsløre, at det nye venstres selvforståelse i hvert tilfælde blev omsat ganske konsekvent i selvstændig praksis og organisatorisk opsplitning mellem det gamle og de nye venstre. Ja, set med nutidens øjne bliver det svært at forstå det nye venstres evige hang til splittelse og uenighed, hvis man ikke lever sig ind i selvforståelsen som noget nyt og unikt.

Som jeg allerede har nævnt eksempler på, rummede denne selvforståelse et betydeligt element af (akademisk) selvforblændelse og ikke-erkendt indfangelse i arbejderbevægelse

sens historiske problemformulering og begreber. Mit budskab er derfor ikke, at det nye venstre var *så nyt og så unikt*, som vi selv gik rundt og troede. Bl.a. har udviklingen efter Murens fald skabt helt nye forståelsesrammer, når det gælder arbejderbevægelsens historiske opsplitning efter 1914.

Men når det er sagt, er det fortsat min udokumenterede tese, at det nye venstre på baggrund af sin selvforståelse, praksis og sociale grundlag havde en væsentlig anderledes samfundsmæssig funktion end det gamle venstre havde haft tidligere og fortsat havde op gennem 70-erne og 80-erne. Det nye venstre fungerede bl.a. langt mere som de, der satte nye samfundsmæssige temaer til kritisk debat, mens det gamle venstre i langt højere grad formåede at skabe organiserede rammer for f.eks. fagbevægelsens venstrefløj end det nye venstre.

Noter

1. For god ordens skyld skal det dog nævnes, at der også har været undtagelser herfra i denne debat, som har forsøgt at aflive de nye myter om venstrefløjens historie med konkrete henvisninger til kilderne. Det gælder f.eks. Ernst Dahls indlæg i Politiken.

2. Udtrykket blev bl.a. brugt af Eric Hobsbawm straks efter Murens fald, se f.eks. "The End of Affairs", *Marxism Today*, January 1990, s. 40f. Jf. også Eric Hobsbawm: *Ekstremernes Århundrede (1994)*, Samleren 1997 s. 511-550.

3. Forundringen hos både socialdemokrater og det nye venstre skyldtes bl.a., at begge disse strømninger i hele deres politisk grundlag (på hver sin måde) havde lagt klar afstand fra kommunistpartierne vej til socialisme og fra sovjetsystemets anti-demokratiske opbygning og magtudøvelse. Under den kolde krig havde socialdemokraterne ført an i den anti-kommunistiske propaganda, og senere havde SF og det nye venstre med betydeligt held vristet anklager for at være fordækte kommunister af sig ved markant og omfattende kritik af stalinismen og Sovjetunionen. Det nye – og forundrende – var netop, at denne argumentation ikke længere bragte hverken socialdemokrater eller det ny venstre ud af den ideologiske skudlinje.

4. At man så kan indvende, at begrebet tenderer at forudsætte det, man ønsker at eftervise, har tilsyneladende ikke bremset ret mange.

5. F.eks. sådan som det skete i 80-ernes debat om karakteristikken af "venstre" og "højre" i Italien.

6. Mikkel Plums mange debatindlæg er langtfra det eneste eksempel på anvendelsen af denne metode, om end det måske er det eksempel, der udstiller tilgangen mest eklatant i identificering af egen fortidstænkning med hele venstrefløjens tankemåde.

7. Det nye venstres indædte trang til positionering, afstandtagen og nye organisationsdannelser og den tilsvarende ulyst til enhedsarbejde i både fagbevægelse og sociale bevægelser skal formodentlig ses bl.a. i dette lys. Det nye venstre havde ikke blot set lyset, men set et helt nyt lys – troede vi selv.

8. Denne karakteristik gælder selvsagt ikke de, der som Benito Scoccoza og andre dannede forskellige maoistiske grupper og partier ud fra det grundlæggende udgangspunkt, at DKP og SUKP var "revisionistisk".

9. Karl Korsch: Ti teser om marxismen i dag (1959), her citeret fra Karl Korsch: *Staten og kontrarevolutionen*, Paludan 1973, s. 251.

10. For nogle af os blev det tilmed en af hovedbegrundelserne for at søge fra smågrupperne via VS over til SF, som trods alt havde en bredere social forankring at formulere dagsaktuel politik ud fra.

11. Det franske kommunistparti opgav på et tids punkt begrebet "proletariatets diktatur", hvilket store dele af det nye venstre dengang ikke opfattede som et skridt væk fra stalinismen, men derimod som et politisk knæfald for de franske socialister.

12. Se f.eks. artikler i *Proletar!*, nr. 8 og 9, 1974. Det samme gælder datidens trotskistiske litteratur.

13. Se nærmere herom i bl.a. Julius Jacobsen and Laurie Landy: *The New Stalinists and the Myth of Ho*, *New politics* vol. 7, nr. 4 1968 pp. 25-29, Richard Stephenson: *Vietnam Stalinism v. Revolutionary Socialism*, A Chatist International Publication, 1972, George Johnson and Fred Feldman: *Contribution to a debate: On the Nature of the Vietnamese Communist Party*, *International Socialist Review* vol. 34, nr. 7, s. 4-9, 63-90, 1973.

14. Men den føromtalt insisteren på den konkrete analyse af den konkrete situation pressede dog en del af os til at vove det ene øje i den retning. Selv gjorde jeg det f.eks. med bogen *Velfærdsstatens krise*.

Abstract

Bent Gravesen: There is not just one left-wing, *Arbejderhistorie* 3/1999, p. 59-66.

The article argues for a (self) critical and sympathetic understanding of the history of the Danish left-wing over the last 40 years. Such an understanding should reject the widespread tendency to talk about just one left-wing. The so-called New Left understood itself not as a part of a joint left-wing but as something new and unique which traversed the cold war dichotomy of communism – capitalism. An element of this self-perception was anti-Stalinism and a critique of the Soviet systems.

However, despite the absence, among other things, of social and political roots in the labour movement the New Left still allowed itself to be caught-up within the historical themes and concepts of the very same labour movement. This limited the New Left's ability to give expression to a new political formulation and the possibilities of a wider impact for the new political praxis and social function which the New Left had, despite everything.

Bent Gravesen, historiker, folketingssekretær for SF, Dickens Allé 50, 2860 Søborg, 3956 5174.